

Gud er én treenig Gud

Af Eskild Skov Særkjær

I denne gennemgang vil jeg indlede med dette kendte vers fra 5. Mosebog, som siden 1948 også er blevet Israels trosbekendelse:

"Hør Israel, Herren vor Gud, Herren er én". 5. Mos. 6:4.

I dag er der flere og flere, der kalder sig kristne, der som i kirkens første tid benægter bibelens klare vidnesbyrd om, at Jesus Kristus og Helligånden er Gud og ét med Faderen. Og det er ikke bare Jehovas Vidner og den unitatiske kirke! På fx YouTube vrimler det med lignende falske lærere, som hævder det samme. Et af de stærkeste argumenter, der bliver brugt mod treenighedslæren - som er troen på, at Gud er én, dog tre - er, som de siger, at bibelen slet ikke omtaler den. For at bevise, at de har ret, citerer man fx det ovenfor nævnte - og andre lignende vers.

'Der kan I se', bliver der sagt: 'Bibelen er ganske tydeligt, og den modsiger ikke sig selv! Der står jo, at Herren er én, og dvs.: 'Der er kun én Gud, og Guds Søn og Gud Helligånd er derfor ikke Gud i ordets bogstavelige betydning'. For det andet, siger de, 'så kendte de første kristne intet til, at Gud er treenig, og denne lære - først blev vedtaget af kirken ved et kirkemøde i 381 e.Kr.!' Hvad skal vi sige til det?

Vedr. det sidste er det korrekt, at man dér officielt besluttede at beskrive bibelens lære om enheden mellem Gud Fader, Søn og Helligånd for treenighedslæren. Det er dog ikke korrekt, at den først blev kendt og udbredt på dette tidspunkt, for benævnelsen blev allerede benyttet af mange kristne for at beskrive guddomsenheden mellem Faderen, Sønnen og Ånden. Hvorfor gjorde man så det? Ganske enkelt for at imødegå den fremadstormende gnosticisme, der netop benægtede, at Jesus og Helligånden er Gud, som Faderen er det.

Derfor blev formuleringen treenighedslæren ikke valgt ud af den blå luft, da man under det nævnte kirkemøde vedtog at beskrive den bibelens lære for kort og klart med få ord at præcisere troen i en trosbekendelse. I sin helhed lyder den således:

"Vi tror på en treenig Gud, der i bibelen har åbenbaret sig som Gud Fader, Søn og Helligånd".

Spørgsmålet er da: Er beskrivelsen af Gud som én treenig Gud dækkende for den bibelske lære om guddomsenheden mellem Gud Fader, Søn og Helligånd? Lad os se på det. Som bekendt betyder 'treenig' først og fremmest, at Gud er 'tre og på samme tid én' - og når vi bekender dette, så vidner vi dermed sammen med Guds folk til alle tider om, at Guds Søn og Guds Ånd i væsen og enhed er ét med Faderen. På latin kaldes denne treenighed for trinitatis, og i kirkeåret er alle søndage efter pinsen og indtil advent navngivet med så og så mange søndage efter trinitatis.

Vi tror og bekender altså sammen med kirkefædre og med alle kristne sidenhen, at Gud på samme tid er én og tre. Det betyder selvfølgelig ikke, at der så ikke er nogen forskel på Gud Fader, Søn og Ånd, eller at de så ikke har vidt forskelligartede opgaver. Det har de selvfølgelig, som det da også ganske tydeligt fremgår af det, der står i bibelen. Det stemmer da også helt med det, flere af vore kirkefædre har sagt derom, som fx:

- "Faderen gør alting gennem Ordet i Ånden, og på den måde bevares treenighedens enhed. Det er også på den måde, at den ene Gud 'over alle, gennem alle og i alle (Ef. 4:6) forkyndes i kirken: 'Over alle' som Fader, som oprindelse og kilde, 'gennem alle' ved Ordet, og 'i alle' i Helligånden", Athanasius af Alexandria.
- "Hvis man nævner Faderen, er Ordet også til stede, og det er Helligånden også, som er i Sønnen", brev til Serapion.
- Vi tilbeder, når vi siger: Hellige Gud, som har skabt alt gennem Sønnen med Helligåndens hjælp", uddrag af 'Den byzantiske pinseliturgi store vesper'.

Som vi kan se, stemmer disse udsagn med bibelens vidnesbyrd om den treenige Guds indbyrdes forhold. Vi skal nu også se et par udtalelser fra om den treenige Guds fuldkomne enhed:

- ”Den ene natur i de tre er Gud. Hvad angår enheden er det Faderen, som de andre kommer fra, og som de vender tilbage til uden at blandes sammen. Her eksisterer de sammen med ham uden adskillelse i tid, vilje eller magt”, Gregor af Nazians, tale 42.
- ”Hver gang jeg tænker på enheden, overstrømmer treenigheden mig i sin herlighed.. Når en af de tre viser sig for mig, tror jeg, at det er det hele, for mit øje er fyldt, og jeg kan ikke se resten. Der er ikke mere plads i min forstand, den er for snæver. Når jeg forener de tre i én og samme tanke, ser jeg én eneste flamme uden at kunne dele eller analysere det ene lys”, Gregor af Nazians, tale 49.

Ja, det er for stort til, at vi kan fatte det, men det er dog bibelens vidnesbyrd om Gud Fader, Søn og Helligånd. Hvis vi fx først ser på Sønnen, så er hans fuldkomne enhed med Faderen bevidnet ved, at han fx et sted siger:

’Jeg og Faderen, vi er ét’. Og, et andet sted: ’Den, som har set mig, har set Faderen’, John. 10:30, 14:9.

Og om Helligåndens fuldkomne enhed med Faderen og Sønnen, og om hans komme efter, at Jesus er steget til himlen, siger han dette til sine disciple:

”Jeg vil ikke efterlade jer faderløse, jeg kommer til jer.. Om nogen elsker mig, vil han holde fast ved mit ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og tage bolig hos ham”, John. 14:18, 23.

Som allerede nævnt var det ikke uden grund, at kirkefædre fandt det vigtigt at tage til genmæle mod de mange vranglærere, som påstod, at Guds Søn og Helligånd ikke er ét med Faderen – og at det derfor var vigtigt klart og tydeligt at formulere troen på, at Gud Fader, Søn og Ånd er fuldkommen ét i både væsen og vilje.

Og her går vi så frem til den næste anklagepunkt, som er, der ikke står noget i bibelen om, at Gud Fader, Søn og Ånd er ét. Hertil er svaret: ’Jo, det gør der da!’ Ganske vist bliver selve ordet ’treenig’ ikke brugt om Gud i bibelen, men ordet dækker faktisk ganske godt med dens samlede vidnesbyrd om, hvem det er, vi tror på. Det fremgår endda, om end indirekte, også godt med indledningscitater, der siger: ’Hør Israel, Herren vor Gud, Herren er én’. Vi skal ikke gennemgå alt det i verset, der bevidner Guds ’flerhed’, men vil her kun tage den sidste del med, hvor der står, at ’Herren er én’. Men, vidner disse ord ikke om, at Gud netop ikke er/kan være treenig?

Det skulle man måske tro, men svaret er nej! Ordet for én (på hebraiske échad) betyder nemlig ikke én i absolut forstand, men derimod, at der i den ene er flere. Det er fx dette ord, der bruges den dag i dag i Israel, når der fx er tale om en én klase vindruer. Her sigter échad til, at der er flere druer på denne ene klase. Således sigter ordene om, at Herren er én, da også til, at han i sin guddomsenhed er flere end én.

Det samme bevidnes, hver gang der står Elohim (på dansk Gud) i bibelen. Alene i GT er det 6000 gange. Her skal vi kun se på et af disse steder, og det er i bibelens første vers, hvor der står: ’I begyndelsen skabte Gud Himlen og jorden’. Det hebraiske ord for Gud, der som førnævnt er Elohim, er nemlig et flertalsord, og det bruges da også i GT, når der er tale om flere ’guder’ (afguder). Men: Hvorfor omtaler bibelen så alligevel Elohim som kun én Gud (med stort G)? Her skal vi over i den hebraiske grammatik! Ifølge den er udsagnsordet i en sætning nemlig bestemmende for navneordet i den samme sætning. Det betyder konkret, at hvis udsagnsordet står i ental, som ordet ’skabte’ (bara) gør det i 1. Mos. 1:1, så skal navneordet (som i verset altså er Elohim) også forstås som om værende (kun) én. Men da Elohim på samme tid er et flertalsord, så kunne man - og burde det måske også, oversætte verset således:

’I begyndelsen skabte Gud, som er flere [i sin person] himmel og jorden’.

Som førnævnt bliver dette flertalsord for Gud omtalt i GT ca. 6000 gange, altså hver gang, der på dansk står Gud – og hver gang bestemt af den hebraiske grammatik. Hvis Gud derimod ikke var flere i sit guddomsvæsen - som benægterne af Guds treenighed jo påstår - så burde de bibelske forfattere i stedet for flertalsordet Elohim for Gud havde brugt entalsordet Eloah! Hvis de havde gjort det, så ville det konkret betyde, at Guds Søn og Guds Ånd ikke kunne være Gud. Men det sker ikke en eneste gang gennem hele GT, og det viser tydeligt, at bibelens forfattere var inspireret af Guds Ånd til at skrive, og måske også at forstå, at Gud overalt har åbenbaret sig som én Gud, der i sin enhed med Guds Søn og Ånd er flere, dvs. tre.

At Gud virkelig er flere end én i sit væsen, ser vi da også allerede igen i bibelen første kapitel. I vers 26a taler Gud Fader, Søn og Helligånd nemlig til hverandre om, hvad de vil gøre, og resultatet deraf nævnes derefter i vers 27:

”Lad os gøre mennesker i vort billede.. Og Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem”.

Sideløbende med denne åbenbaring af Gud, der er flere end en i sit guddomsvæsen, skal vi nu se, at Gud gennem GT også direkte og klart har åbenbaret sig som den, der er tre, for så endelig i NT at åbenbare sig som Gud Fader, Søn og Helligånd. At Gud er én, dog tre, ser vi utallige steder i GT, men her vil jeg kun tage nogle få af de tydeligste vers med, som på forskellig vis vidner om og understreger dette:

Det første står i 2. Sam. 23:2-3, hvor David indleder sit udsagn om Gud, kommer han med dette vidnesbyrd:

”Ved mig taledede Herrens Ånd, hans ord var på min tunge. Jakobs Gud taledede til mig, Israels klippe sagde..”.

Hvem Herrens Ånd og Jakobs Gud er, taler for sig selv, men hvem er den tredje, som i verset omtales som Israels klippe? I GT henviser det oftest - og måske endda altid - til Jesus, før han kom til jorden som menneske. I GT tales der igen og igen om denne klippe, som fx i salme 18, hvor salmisten vidner om dette og siger:

”Hvem er Gud uden Herren, hvem er en klippe uden vor Gud”, salme 18:32.

At Jesus er denne klippe, bevidnes da også flere gange i NT. Det tydeligste eksempel ser vi i 1. Kor. 10, hvor Paulus bl.a. skriver dette om Israels folk i den gamle pagt:

”Alle drak den samme åndelige drik, thi de drak af en åndelig klippe, som fulgte med, og den klippe var Kristus”, vers 4.

Den næste tekst, vi skal se på, er salme 139, og hvor David igen bevidner Guds treenighed. Her bruger han dog to andre navne på Jesus, der ligesom det forrige også bliver brugt om ham i GT – og det er ’Herrens åsyn’ og ’Herrens højre’ (eller ’Herrens højre hånd’ ifølge grundteksten). I de første seks vers i salmen tiltaler David Herren, Gud Fader, og her vidner han om hans allestedsnærværelse, alvidenhed og storhed. Her vil jeg kun læse vers 4-6, hvor han taler om dette store og siger til ham:

”Før ordet er til på min tunge, se, da ved du det, Herre, til fulde. Bagfra og forfra omslutter du mig, du lægger din hånd på mig. At fatte det er mig for underfuldt, for højt, jeg evner det ikke”.

I de næste vers går han så over til at tale om Helligånden og om Sønnen, som han tydeligvis ved, er ét med Herren Gud (altså Faderen). Her siger han nemlig - med mine tilføjelser i parentes - dette til ham:

”Hvorhen skal jeg gå for din Ånd, og hvor skal jeg fly for dit åsyn (dvs. Jesus)? Farer jeg op til Himlen, da er du (Fader, Søn og Helligånd) dér, reder jeg leje i Dødsriget, så er du dér; tager jeg morgenrødens vinger, fæster jeg bo, hvor havet ender, så vil din hånd også lede mig dér, din højre (’din højre hånd’, dvs. Jesus) holde mig fast”, vers 7-10.

Som vi kan se, er David klar over, at Gud er én og dog tre, idet han vidner om, at dér, hvor Gud Herren er (altså Faderen), dér er Ånden og Sønnen lige fuldt tilstede og vil holde ham fast.

Det næste eksempel står i Es. 48, og for at begrænse mig skal vi kun se på vers 14b-16 – her dog først vers 15, hvor Herren (Faderen) taler om Sønnen og siger:

”Jeg, jeg har talet og kaldt ham, fik ham frem, hans vej lod jeg lykkes.

Ifølge verset er det Babels konge, der bliver kaldt frem. Men hvem er det, der kalder ham? I den danske bibel ser det ud til, at det er Herren, Gud Fader, men i verset forud står der ifølge grundteksten, at det er en anden i den treenige Gud, der kalder ham

frem. Ifølge grundteksten siger han nemlig:

”Herren fuldbyrder min (altså Gud Faders) vilje på Babel”.

Herren, Gud Fader, taler altså om, at der kommer en, der vil gøre hans (dvs. ’min’) vilje, og denne anden bliver også omtalt som Herren. At det må være Jesus, synes klart, idet han i vers 16b bekræfter det, de foregående vers taler om, idet han siger:

”Nu har den Herre Herren (altså Gud Fader) sendt mig med sin Ånd”.

Ifølge grundsproget siger han i den sidste del, at 'Herren har sendt mig OG sin Ånd'. Det stemmer da også helt med profetien om hans komme til jorden, der står i Es. 60, og som han indleder med at sige:

"Den Herre Herrens Ånd er over mig, fordi han salvede mig.", vers 1

Den næste tekst fra GT, jeg har valgt at tage med her, og som bevidner, at Gud på samme tid både er én og tre, er fra salme 45. Her skal vi kun se på vers 5-6, hvor Herren Gud (altså Faderen) siger dette om Sønnen:

"Din trone, o Gud, står evigt fast, en retfærds stav er din kongestav. Du elsker ret og hader uret; derfor salvede Gud, din Gud dig med glædens olie fremfor dine fæller".

Ja, dette siger Faderen om Sønnen, og hans vidnesbyrd her er også, at Sønnen selv er Gud. At verset tydeligt taler om Jesus, understreges i Hebræerbrevets første kapitel, hvor verset citeres som endnu et skriftbevis på, at Jesus er Gud. I salme 45 står der så videre, at han bliver salvet af Gud til sin tjeneste – og ifølge verset er det er med 'glædens olie'. Denne olie er et billede på Helligånden, og er altså det samme, som vi læste fra Es. 61, og hvor der jo netop står, at 'den Herre Herrens Ånd er over mig, fordi han salvede mig..'. Som vi ved, er der flere tekster i NT, der vidner om, at Jesus blev salvet med Helligånden. Hør fx bare, hvad apostlen Peter siger til de forsamlede i Kornelius' hus:

"I kender det budskab, der har lydt over hele jødeland.., det om Jesus fra Nazaret, hvordan Gud salvede ham med Helligånd og kraft, ham, som drog omkring og gjorde vel og helbredte alle dem, der var overvældet af Djævelen, thi Gud var med ham, og vi er vidner om alt, hvad han har gjort...", Apg 10:38-39a.

Det sidste eksempel fra GT, jeg vil tage med i denne gennemgang, står i Zak. 12. Det omhandler jødernes omvendelse til Jesus lige før - eller i forbindelse med - hans synlige komme til jorden. Her skal vi dog kun se på vers 10, hvor Herren (Gud Fader) siger dette om Ånden og om Sønnen:

"Og så udgyder jeg over Davids hus og Jerusalems indbyggere nådens og bønnens Ånd, så de ser hen til ham, de har gennemstunget, og sørger over ham, som man sørger over en enbåren søn, og holder klage over ham, som man holder klage over den førstefødte".

Som det fremgår, taler Herren (her Gud Fader) først om, at den dag kommer, hvor Ånden vil blive udgydt over det jødiske folk, så de som folk forstår, at Jesus er deres Herre og frelser, der, som vi ved, begyndte med, at apostlen Peter i sin pinseprædiken talte til det jødiske folk og sagde:

"Denne Jesus har Gud ladet opstå; derom er vi alle vidner. Efter at han nu ved Guds højre hånd er ophøjet, og af Faderen har fået Helligånden, som var forjættet os, har han udgydt den, således som I både ser og hører", vers 32-33.

Den udgydelse af Helligånden, apostlen Peter taler om, er den samme som i profetien i Zak. 12:10, hvor der som citeret står, at Herren på et tidspunkt vil udgyde sin Ånd over jøderne som et folk, så 'de ser hen til ham, de har gennemstunget'. Ja, sådan står der på dansk, og hvor er det vidunderligt. Men der mangler dog et vigtigt ord i oversættelsen. Oversat fra grundteksten står der nemlig, at 'de skal se hen til ham, MIG, de har gennemstunget'. Som vi ved, er det Jesus, der blev gennemstunget, så derfor siger Gud Fader, at de skal se hen til ham. Men så siger Gud Herren lige efter, at det MIG, der er tale om. Det sidste henviser vistnok til, at han taler i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn. Om et øjeblik skal vi ud fra et eksempel fra Apg 20 se, at Sønnens offer for synd faktisk også dér bliver omtalt som den treenige Guds offer. Den treenige Gud virker altså med i det, der sker, og når denne tro i profetien bliver udgydt over det jødiske folk ved Ånden.

At det forholder sig således, ser vi igen og igen i den hellige skrift. I de følgende skal vi se på dette ud fra NT. Det første eksempel, jeg vil tage med herfra, er det, jeg henviste til i det forrige eksempel, nemlig Apg 20. Her kommer Paulus først med en længere formaningsstale til de ældste i Efesus – og så kommer han frem til vers 28, hvor han siger:

"Så giv da agt på jer selv og på hele den hjord, i hvilken Helligånden satte jer som tilsynsmænd, for at I skal vogte Guds kirke, som han købte sig med sit eget blod".

Læg her mærke til, at Paulus først siger, at det er Helligånden, der satte de ældste i Efesus til at vogte Guds kirke, og derefter, at han købte sig den med sit eget blod. Hvem sigter ordet 'han' til? Det kan både sigte til Helligånden, som satte de ældste til at vogte Guds kirke. Det kan dog også sigte til Gud Fader, for det er jo hans kirke! Og endelig kan det også sigte til Jesus, der jo netop købte Guds kirke med sit eget blod.

Vidnesbyrdet er altså, at da Jesus døde for vore synder på Golgata, da virkede Gud Fader og Helligånden lige fuldt med til menneskers frelse. Det betyder konkret, at de på trods af deres forskelligartede opgaver er uadskillelige i deres guddomsenhed. Derfor er det bibelske vidnesbyrd da også, som vi har set eksempler på, at overalt, hvor Gud Fader, Sønnen og/eller Helligånden er, dér er (den treenige) Gud også til stede i hele sin fylde.

Det er det samme, Jesus taler om, når han i Matt. 28:19-20 siger dette til sine disciple:

”Gå hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende”.

Det, vi skal lægge mærke til her er, at Jesus kun nævner ét navn, som disciplene skal bruge i forbindelse med dåben, der skal gøre folkeslagene til hans disciple. Når der står ’navn’ og ikke ’navne’, betyder det også her, at det ikke blot er Jesus, som da vil være hos dem, men lige fuldt også Faderen og Ånden. At det forholder sig således, ses desuden også klart ved, at Jesus – på trods af, at han nu er i Himlen - afsluttende siger, at ’jeg vil være med jer alle dage indtil verdens ende’. Det er vistnok det samme, som hvis han havde sagt: ’Som (treenig) Gud er jeg med jer alle dage, ved Ånden’.

Et andet tydeligt eksempel på, at Gud Fader, Søn og Helligånd virker sammen i deres guddomsenhed, finder vi i 1. Kor. 12, hvor Paulus taler om de forskellige nådegaver, der er givet os. Og her skulle man så tro, at han kun ville sige: ’Alle disse nådegaver har Gud givet os ved sin Ånd’. Det er jo sandt nok, jfr. v. 11. Men han siger faktisk noget mere, nemlig, at når Gud ved Ånden uddeler disse gaver, så er det tilsammen den treenige Gud, der giver disse nådegaver til menigheden. Lad os læse teksten:

”Der er forskellige nådegaver, men Ånden er den samme; der er forskellige tjenester, men Herren (her: Jesus) er den samme: der er forskellige kraftige virkninger, men Gud er den samme, som virker alt i alle”.

Jeg kunne nævne en lang række af eksempler, der på samme måde vidner om, at Gud Fader, Søn og Helligånd er ét, men disse vil jeg springe over i denne gennemgang.

Dog vil jeg her til sidst nævne det nok tydeligste bevis i bibelen på Guds treenhed, men som desværre pga. vore dages bibelkritik er fjernet fra de fleste bibeloversættelser, som det er tilfældet med mange andre tekster i bibelen. Her tænker jeg på 1. John. 5:7-8, hvor der på dansk - modsat tidligere - nu kun står følgende:

”Der er tre, som vidner: Ånden, vandet og blodet, og de tre stemmer overens”.

Gud har altså givet os tre vidner - ’på jorden’, som der står i grundteksten. For ifølge den er der nemlig også tre vidner, der taler til os fra Himlen. Oversat fra den står der nemlig dette i de omtalte to vers:

”Der er tre, som vidner i himmelen: Faderen, Ordet (Jesus) og den Hellige Ånd. Og disse tre er ét. Og der er tre, som vidner på jorden: Ånden, vandet (Ordet) og blodet. Og disse tre er ét”, vers 7-8.

I denne tekst vidner Helligånden i bibelen altså direkte om, at det både er Gud Fader, Sønnen og Ånden, der i deres treenhed vidner om evangeliets sandhed til os fra Himlen, ligesom Ånden, vandet, som er Guds ord (jfr. Ef. 5:26) og blodet, som er Jesu sonoffer, vidner for os på jorden.

Hvorfor er dette vigtige bibelske bevis på Guds treenhed fjernet fra de fleste bibler? Det skyldes helt enkelt, at den moderne bibelkritik i nu i ca. 150 år har tillagt menneskets rationelle tænkning at have en større værdi end Guds levende ord. Og indrømmet, vi kan ikke forstå dét, der siges til os om, at Gud er en treenig Gud, men vi tror det, fordi han har åbenbaret det til os i sit ord – såvel som menneskers hjerter, når de kommer til tro på ham. Gennem tiden har jeg da også hørt eller læst vidnesbyrd fra flere, der er kommet til tro på Jesus, og hvor dét, der tidligere har været en anstødssten for dem, efter deres omvendelse – ofte på en øjeblik – pludselig er blevet åbenbaret for dem af Helligånden som både sandt og vigtigt.

En af disse anstødsstene er netop troen på Guds treenhed. Et af disse vidnesbyrd er beskrevet i bogen: ’Jeg var snigskytte for Arafat’, og hvori forfatteren Tass Saada fortæller om sin utrolige omvendelse fra muslim til kristen, og om hvordan han på et øjeblik blev overbevist om denne sandhed af Guds Ånd.

Som vi har set, er troen på Guds treenhed altså ikke ’kun’ noget, de kristne fejlagtig har taget til sig i kirkens første århundrede - og derfra ført videre til den dag i dag. Den er derimod fast forankret i den bibelske lære om den enhed, der er mellem Gud Fader, Søn og Helligånd. Vi tror det, fordi Gud har åbenbaret denne sandhed i vore hjerter ved Helligånden, som han også - som med Tass Saada - vil gøre det

ved alle, der kommer til ham i tro på hans ord.

Her til slut vil jeg citere det meget kendte vers, som Paulus afslutter sit 2. brev til korinterne med – og hvor han specifik omtaler, hvad Gud Fader, Søn og Helligånd hver især ønsker at give til de troende. I andre bibelske tekster bliver disse udsagn dog byttet rundt og givet af de andre i guddomsenheden. Det er fx Herren Jesu Kristi nåde, som er det første, der nævnes, men sammenligner vi denne nåde med alt det, der står om den andre steder, kan vi konkludere, at omtalen i verset af Jesu nåde viser sig at være den samme som den treenige Guds nåde til os. Det skal vi dog ikke se nærmere på i denne gennemgang, men her til sidst kun ønske og bede om, at

”Herren Jesu Kristi nåde, Guds kærlighed og Helligåndens samfund må være med jer alle”.

Amen